

Juhlapukuisen isovesipääskynaaraan alapuoli on oranssinpunainen, valkoinen päänkuvio on kirkas ja selvärajainen ja päälaki on yhtenäisen tumma. Nokka on kirkkaankeltainen, ja siinä on kapealti musta kärki. Huippuvuoret, Norja, 1.7.2010. JORMA TENOVUO

Koiras on vaatimattomamman värinen: alapuolen punainen on vaaleampaa. Pään valkoinen ei ole yhtä kontrastikas kuin naaraalla, ja päälaki on viiruinen. Nokan kärjessä on paljon laajemmin mustaa, usein nokka on vain tyvestään keltainen. Huippuvuoret, Norja, 8.7.2010. JORMA TENOVUO

Isovesipääsky

– vieras arktiselta tundralta

Rariteettikomitea pudotti tarkastettavien lajien listalta tämän vuoden alussa isovesipääskyn ja seitsemän muuta lajia, joiden tarkastaminen siirtyy alueellisten harvinaisuustoimikuntien vastuulle. Isovesipääskyjä on viime vuosina nähty yhä useammin.

Isovesipääsky on sirkumpolaarinen laji, eli se pesii sekä Euroasian että Pohjois-Amerikan mantereiden pohjoisosissa. Euroopassa isovesipääskyjä pesii ainoastaan Islannissa ja Huippuvuorilla, ja maanosamme pesimäkannan suuruudeksi arvioidaan 240–1050 paria. Koko maa-

ilman kannan arvioidaan olevan 1,1–2,0 miljoonaa yksilöä. Lajin kanta on arvioitu elinvoimaiseksi, mutta se on laskussa. Isovesipääskyt talvehtivat ulkomerellä pääosin Atlantilla Afrikan rannikon edustalla sekä Tyynellä valtamerellä Etelä-Amerikan länsipuolella.

Suomessa isovesipääskyjä nähdään pääosin merellä, sisämaahavaintoja on vain hieman yli kymmenen. Monia lintuja on nähty kaukana rannikosta olevilla saarilla tai ulkomerellä, toisaalta havaintoja on myös rannikon reheviltä merenlahdilta, kahlaajarannoilta ja aivan rannikon tuntu-

Vesipääsky ei ole vielä syyskuussa aloittanutkaan sulkimista talvipukuun. Uusikaupunki 5.9.2010. JUUKA J. NURMI

Isovesipääskyn nokka on lyhyempi ja tukevampi kuin vesipääskyllä, ja tyvessä on aavistus vaaleaa. Tämä lintu on määritettävissä nuoreksi tertiaalien sekä selässä ja hartiolla olevien nuoruuspuvun höyhenten perusteella. Uusikaupunki, 2.10.2010. JYRKI NORMAJA

massa olevilta pienvesiltä. Pohjanlahdelta on enemmän havaintoja kuin Suomenlahdelta. Ensimmäinen havainto tunnetaan vuodelta 1851 Espoosta. Sen jälkeen laji on tavattu jo lähes sata kertaa maassamme.

Määrittämisen lyhyt oppimäärä

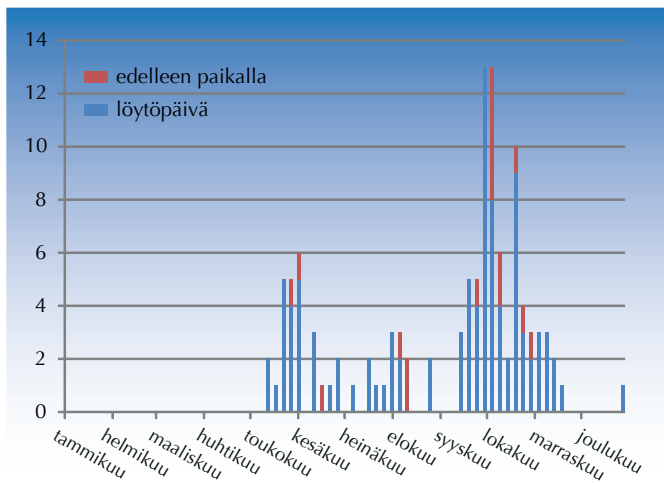
Juhlapukuisen isovesipääskyn lajinmäärittämisen ei pitäisi tuottaa hankaluksia: alapuoli on punainen, päässä on kirkkaan valkoinen alue silmän ympärillä, päälaki ja selkäpuoli ovat tummemmat. Tummakärkinen nokka on pääosin keltainen. Sukupuolen määrittämiseksi lintu sen sijaan pitää nähdä suhteellisen hyvin. Vesipääskylajeille tyypillisesti naaraat ovat isovesipääskylläkin kirkkaamman värisiä kuin koiraat.

Muut kuin juhlapukuiset isovesipääskyt voidaan sekoittaa vesipääskyn tai linnossa myös pulmussirriin. Isovesipääskyn yleisväri on vaalea, ja sillä on selvät valkoiset siipijuovat. Lajinmäärittämisen varmistamiseksi on aina nähtävä linnun nokan rakenne. Vesipääskyn kokomusta nokka on pidempi, ohut ja teräväkärkinen. Isovesipääskyn nokka on lyhyempi ja tukevampi, ja sen tyvellä on – toisinaan vaikeasti nähtävä – vaaleampi alue.

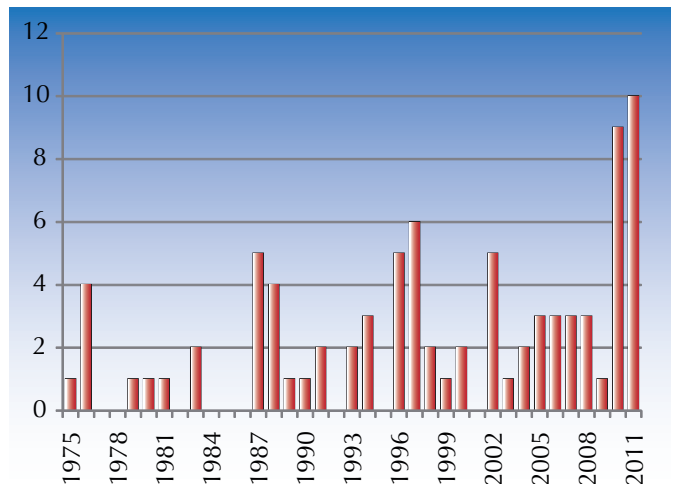
Isovesipääsky sulkii syksyllä selvästi aikaisemmin kuin vesipääsky. Kun nuoret vesipääskyt ovat vielä täysin nuoruuspuvussa Suomesta lähtiessään, isovesipääskyt ovat

jo syys–lokakuussa sulkineet runsaasti selkäpuolen höyheniä talvipukuun, minkä takia linnun yleisväri on selvästi vaaleampi kuin vesipääskyn. Linnun ikä voidaan määrittää jäljellä olevien nuoruuspuvun tai aikuisen linnun juhlapuvun höyhenten perusteella. Paljon sulkineilla linnuilla tertiaalit voivat olla avain oikeaan iänmäärittämiseen.

Vesipääskyt lähtevät Suomesta yleensä syyskuun puoliväliin mennessä, mutta myöhäisiä yksilöitä on havaittu myöhemminkin, joten lajinmäärittästä ei saa perustaa kalenteriin, vaan sen pitää pohjautua tässäkin tapauksessa havaittuihin tuntu-merkkeihin.

Varhaisimmat isovesipääskyt on havaittu toukokuun puolivälissä. Touko–kesäkuun vaihteesta havaintoja on hieman runsaammin, mikä viitanee kevätmuuton huippuun. Heinä–elokuun havainnot koskevat vanhojen lintujen syysmuuttoa. Pääosa isovesipääskystä nähdään nuorten lintujen syysmuuton aikaan syyskuun lopussa ja lokakuussa. Iälleen määritetyt linnut ovat syyskuusta alkaen olleet nuoria; varhaisin nuoreksi linnuksi määritetty on havaittu 17.9.

Vuoden 2011 loppuun mennessä isovesipääsky on havaittu maassamme 94 kertaa. Ennen vuotta 1975 lajista on 10 havaintoa, ja vuodesta 2002 lähtien havaintoja on tehty vuosittain, ja varsinkin kahtena viime vuotena on tehty useita havaintoja.